

Szanowni Państwo!

Oddając w Państwa ręce pierwszy numer „Zbioru Wiadomości do Antropologii Muzealnej”, mamy nadzieję, że czasopismo to stanie się prawdziwym forum wymiany mądrych myśli o muzeach. Zależy nam na inicjowaniu i prowadzeniu dyskusji dotyczącej spraw muzealnych zarówno w wymiarze ogólnym, jak i w zakresie zagadnień szczegółowych.

Muzea współczesne przeżywają szczególny moment, polegający z jednej strony na problemach z dookreśleniem swojej tożsamości, na zmianie wymagań społecznych w stosunku do nich, ale także na ich wzrastającej roli, którą obrazuje stale rosnąca frekwencja. Problemy, które chcemy poruszać, dotyczą wszystkich obszarów działalności muzealnej – od kłopotów z podejmowaniem decyzji kolekcjonerskich, poprzez zagadnienia związane z wartościowaniem i konserwowaniem obiektów, ku sposobom i granicom upowszechniania zbiorów. Chcemy dyskutować o tym, jaką współcześnie rolę w kulturze odgrywają muzea, jaki jest sens ich istnienia i – co z tego wynika – w jakim kierunku powinny się rozwijać. Spróbujemy odkryć powiązania, które w społeczeństwie wytwarzają muzea i zastanowimy się wspólnie z Państwem, jakie z tego należy wyciągać wnioski.

Zależy nam bardzo na tym, by doprowadzić do stałej obecności myślenia antropologicznego w muzeach, a także na tym, by muzea, jako zjawiska kulturowe, zostały poddane dogłębnej interpretacji w ramach naszej dyscypliny.

Muzea etnograficzne interesują nas najbardziej z przyczyn oczywistych, ponieważ być może w stopniu największym dotyka je kryzys tożsamości. Wiąże się to z faktem ciągle nierozwiązanych (ale i ciągle rozwiązywanych) dylematów ze zdefiniowaniem pola zainteresowań muzeów etnograficznych, z pytaniami o istnienie/nieistnienie kultury ludowej i jej współczesnych przejawów. Odwoływanie się do kultury ludowej jest dziś coraz rzadsze wśród antropologów. Traktowana jest ona jako kategoria histo-

ryczna, a badacze chętniej wykazują zainteresowania takimi kategoriami, jak: kultura lokalna, narodowa, wybranych grup, nowoplemion czy kultura *tout court*. Fakt istniejących dylematów związanych z kulturą ludową jako polem badawczym nie oznacza, że traci ona rację bytu w muzeach, że należy zrezygnować z kontynuowania zbiorów w ich pierwotnym zakresie. Chcielibyśmy na tych łamach dyskutować o tym, jak dziś należy to czynić i w jaki sposób budować kolekcje etnograficzne.

Być może muzea etnograficzne są najwłaściwszym miejscem, gdzie można dokumentować przejawy zmian tożsamościowych człowieka nowoczesnego i ponowoczesnego, jego kondycji i sposobów życia. Należy wszakże zauważyć, że te zagadnienia stanowią podstawę zainteresowań także innych typów muzeów – poprzez historyczne, regionalne lub lokalne, miejskie po wielkie muzea sztuki współczesnej. Poszukiwania odpowiedzi na pytania, co stanowi o tożsamości człowieka współczesnego, są domeną wielu dyscyplin naukowych i obszarów ludzkiej aktywności (z animacją i polityką kulturalną włącznie), jednak antropologia wydaje się rodzajem refleksji, który ma największy potencjał łączenia różnych wątków myślowych. Przykładając więc antropologiczne „szkiełko i oko” do muzeów, nie tylko etnograficznych, będziemy starali się odnaleźć kulturowy sens muzeów, który wszak przez kilkaset lat historii tych instytucji zmieniał się i stale ulega przemianom.

Zależy nam również na odrodzeniu krytyki muzealnej, która ostatnimi laty prawie zupełnie zniknęła z rynku wydawniczego. Obszary, które chcielibyśmy naświetlić, to przede wszystkim praktyka muzealna (wystawy, katalogi zbiorów, podejmowane działania edukacyjne i wiele innych), ale także wydawnictwa dotyczące tej tematyki. Polska i obca bibliografia w interesującym nas obszarze stale przynosi nowe opracowania – niektóre z nich bardzo istotne, choć i wiele takich, które nie wnoszą nowych treści. Jesteśmy przekonani, że wskazywanie dobrych i złych przykładów działań muzealnych oraz podejmowanie uczciwej ich krytyki może przynieść wiele korzyści dla całości muzealnictwa.

Dla realizacji powyższych celów postanowiliśmy zaproponować następującą strukturę naszego pisma. Będą trzy główne działy: muzeografia, muzeologia i antropologia muzealna. W każdym z tych obszarów pragniemy dyskutować sprawy odnoszące się do **zbiorów** stanowiących podstawę działań, **ludzi**, którzy na różne sposoby w te działania są uwikłani, i **wydarzeń**, które dotyczą tyleż zbiorów, co i samych ludzi.

Muzeografia – w tym dziale chcielibyśmy zbierać opisy („-grafia”) konkretnych dobrych i złych praktyk muzealnych. Potrzeba umieszczania wyłącznie opisowych tekstów istnieje, tego typu zapisy stanowią zwykle materiał do pogłębionych badań, ale są także potrzebne samym muzealnikom jako przydatne wzory (lub antywzory) działania.

Muzeologia – dział otwarty na teksty będące pogłębioną interpretacją zjawisk muzealnych. Chcielibyśmy tu zamieszczać artykuły, które będą naświetlały muzea i ich funkcjonowanie w szerszej, także interdyscyplinarnej perspektywie. Mamy nadzieję, że pojawią się tutaj teksty napisane przez specjalistów z zakresu etnologii, sztuki, zarządzania, prawa, socjologii, historii czy filozofii (etc.).

Antropologia muzealna – przewiduje podjęcie antropologicznej debaty na temat muzeum jako zjawiska kulturowego, zastosowanie metodologii właściwej naszej dyscyplinie do badania i opisu muzeum, jego obiektów i pracowników oraz ich miejsca w kulturze.

Muzeum jest instytucją szanującą historię i tradycje, odwołującą się do dziedzictwa w rozmaitych jego przejawach i zakresach. Z tego powodu postanowiliśmy sięgnąć do historii naszej dyscypliny i zaproponowaliśmy tytuł czasopisma, który do niej bezpośrednio nawiązuje. Zainspirowaliśmy się tytułem „Zbioru Wiadomości do Antropologii Krajowej” (w skrócie ZWAK), który nakładem Komisji Antropologicznej Akademii Umiejętności ukazywał się od 1877 roku. W pierwszym numerze ZWAK określone zostało zadanie przyjęte do realizacji – „pracowanie dla postępu nauk w powszechności”. My chcielibyśmy również „pracować dla postępu” zarówno nauk, jak i muzeów i dlatego tradycje ZWAK są nam bliskie. Nie boimy się posądzenia o staroświeckość, mamy bowiem nadzieję, że zawartość „Zbioru Wiadomości do Antropologii Muzealnej” (w skrócie ZWAM) będzie wystarczająco „nowoczesna”. Równocześnie ową staroświeckość postrzegamy jako jedną z tych wartości, których depozytariuszami są muzea, a które w swej najgłębszej warstwie są istotnym wyznacznikiem kondycji człowieka, niezależnie czy określimy go jako przednowoczesnego, nowoczesnego czy ponowoczesnego.

Moglibyśmy spotkać się z zarzutem, że nazwa może determinować rodzaj zamieszczanych tekstów, to znaczy, że będą to wyłącznie „wiadomości”, a nie analizy. Wolą Redakcji jest jednak, by dział „antropologia muzeum” zawierał rzetelne i pogłębione interpretacje zjawisk muzealnictwa nie tylko współ-

czesnego. W tym względzie liczymy także bardzo na pomoc członków Rady Redakcyjnej oraz grona Recenzentów. W dbałości zatem o jakość, chcemy, by każdy z artykułów był oceniony przez dwóch anonimowych recenzentów, których zapraszamy do współpracy wywodzących się zarówno spośród akademików, jak i pracowników muzeów. Pragniemy bowiem na łamach ZWAM powrócić do stałej i inspirującej współpracy pomiędzy antropologami z uniwersytetów i muzeów, współpracy, która również jest obecna w tradycji naszego muzealnictwa etnograficznego, a która niestety – z różnych powodów – uległa rozluźnieniu w ciągu ostatnich lat. Mamy jednakże nadzieję, że ZWAM, jako forum niezależne, stanie się przestrzenią, w której ponownie spotkać się mogą wszyscy, dla których muzea pozostają polem badawczym i polem działań praktycznych.

Pierwszy numer postanowiliśmy przeznaczyć na zainicjowanie dyskusji i nakreślenie jej podstawowych (acz w zamierzeniu niestanowiących ograniczenia) ram. W związku z tym przygotowaliśmy kilka pytań, które naszym zdaniem wyrażały najważniejsze, wymagające namysłu problemy. O wypowiedzi stanowiące odpowiedź na tak przygotowaną ankietę poprosiliśmy kilkadziesiąt osób. Adresatami byli zarówno dyrektorzy i pracownicy muzeów etnograficznych, jak i etnologowie akademicki oraz wybrane osoby niebędące etnologami, a zajmujące się problematyką muzealną. Wszystkim, którzy zechcieli poświęcić swój czas i odpowiedzieć na przygotowane przez redakcję pytania bardzo serdecznie dziękujemy. Państwa głos jest ważny, ścierają się tutaj różne punkty widzenia, poglądy i podejścia, każda z wypowiedzi otwiera pola dyskusji, która – mamy nadzieję – zostanie podjęta przez Czytelników.

Fakt, że wśród autorów odpowiedzi na ankietę, znajdujących się w niniejszym numerze, gros stanowią osoby związane zawodowo z muzeami traktujemy jako znamieny. To właśnie pracownicy muzeów stanowią tę grupę, która jak nikt rozumie wagę sensów zawartych w przechowywanych przez nich przedmiotach, to oni w codziennym trudzie tych sensów poszukują i przekazują je tym wszystkim, którzy zechcą przyjść do muzeum. Jesteśmy przekonani, że głosy muzealników-praktyków będą inspirujące dla teoretyków, ci zaś tworząc swe teoretyczne konstrukty postawią działania muzealne w innym świetle i otworzą obszary interpretacyjne dla kolejnych rozważań. Muzea są bowiem w wyjątkowy sposób obszarem wzajemnych

sprzężeń zwrotnych praktyki i teorii. Pozostałe teksty zawarte w tomie oscylują wokół problemów zarówno ważnych dla muzealnictwa, jak i człowieka współczesnego.

„Zbiór Wiadomości do Antropologii Muzealnej” powstał w wyniku przekonania członków redakcji, że muzea są pełnoprawnymi uczestnikami społecznej gry znaczeń, pozwalającymi współczesnemu człowiekowi na poszukiwanie swego miejsca w świecie. Jak żadne inne instytucje mogą być inicjatorami ważnych debat, w których przez oświetlenie historii światłem terażniejszości równocześnie tworzą ważny przekaz ku przyszłości. Oddając ten tom w Państwa ręce, wyrażamy nadzieję, że pismo stanie się na polskim rynku wydawniczym ważną platformą porozumienia dla tych, którzy podzielają to zdanie.

